

**Задля синодальної Церкви:
Сопричастя, Участь, Місія**

ПІДГОТОВЧИЙ ДОКУМЕНТ

Задля синодальної Церкви
сопричастя | участь | місія

Видано Генеральним Секретарем Синоду Єпископів
Via della Conciliazione 34, Місто Ватикан
Вересень 2021

Переклад з англійської мови: Герасименко Антон

ЗМІСТ

I. Заклик до спільної подорожі

II. Сутнісно синодальна Церква

III. Слухаючи Писання

Ісус, натовп та апостоли

Подвійна динаміка навернення: Петро та Корнилій (Діян 10)

IV. Синодальність у дії: шляхи консультацій з людом Божим

Фундаментальне питання

Різні вирази синодальності

Десять головних тем для поглиблення

Участь у консультаціях

1. Божа Церква скликається на Синод. Шлях під назвою «Задля синодальної Церкви: Сопричастя, Участь, Місія» буде урочисто розпочатий у Римі 9-10 жовтня 2021 року, а 17 жовтня — у кожній помісній Церкві. Фундаментальним його етапом буде XVI Звичайна Загальна Асамблея Синоду Єпископів у жовтні 2023 року [1], після якої розпочнеться фаза впровадження, яка знову охопить помісні Церкви (пор. ЕС, 19-21). Цим скликанням Папа Франциск запрошує усю Церкву до роздумів над вирішальною для її життя та місії темою: «Саме цього синодального шляху Бог очікує від Церкви третього тисячоліття» [2]. Ця подорож, що продовжує «оновлення» Церкви, запропоноване Другим Ватиканським Собором, водночас дар і завдання: через спільну подорож та спільні роздуми про пройдений шлях Церква зможе, завдяки набутому досвіду, пізнати, які процеси допоможуть їй жити сопричастям, досягти участі та відкрити себе для місії. Наша спільна подорож, насправді, і є найефективнішим втіленням та виявом природи Церкви як подорожуючого та місійного люду Божого.

2. Нас спонукає та веде просте питання: як ця спільна подорож, яка сьогодні відбувається на різних рівнях (від місцевого до вселенського), дозволить Церкві проголошувати Євангеліє згідно з місією, довірений їй; та які кроки Святий Дух запрошує нас зробити заради її зростання як синодальної Церкви?

Відповідь на це питання вимагає слухання Святого Духа, Який, ніби вітер, «віє, куди забажає, і шум його чуєш, а не відаєш, звідки приходить і куди відходить» (Йн 3,8), залишаючись відкритим до несподіванок, які Дух із певністю приготує на нашому шляху. Таким чином включається динамізм, який дозволяє нам отримати деякі з плодів синодального навернення, яке визріватиме поступово. Ці завдання надзвичайно важливі для якості церковного життя та виконання євангелізаційної місії, в якій ми всі беремо участь завдяки Хрещенню та Миропомазанню. Тут ми позначимо головні завдання, які окреслюють синодальність як форму, стиль, та структуру Церкви:

- пригадати, як Дух провадив Церкву у її історичній подорожі і сьогодні кличе нас разом бути свідками Божої любові;
- жити у відкритому до участі, інклюзивному церковному процесі, що пропонує всім — особливо тим, що з різних причин опинилися в маргінальному становищі, — можливість виразити себе та бути почутими задля участі в укріпленні Люду Божого;

- визнавати та цінувати багатство та розмаїття дарів та харизм, які Дух вільно дарує заради блага спільноти та на користь усій людській родині;
- досліджувати відкриті до участі шляхи виконання обов'язку проголошувати Євангеліє та докладати зусиль до побудови іще прекраснішого та більш придатного до життя світу;
- вивчати, як відповідальність та влада існують в Церкві та в керованих ними структурах, і висвітлювати та намагатись змінити упередження та викривлені практики, не закорінені в Євангелії;
- творити репутацію християнської спільноти як вартого довіри суб'єкта та надійного партнера на шляхах соціального діалогу, зцілення, примирення, інклюзії та залучення, реконструкції демократії, просування братства та соціального товаришування;
- відроджувати стосунки між членами християнських спільнот, так само як і між спільнотами та іншими суспільними групами, наприклад, спільнотами віруючих з інших деномінацій та релігій, організаціями громадянського суспільства, народними рухами тощо;
- плекати розуміння та застосування плодів нещодавніх синодальних досвідів на вселенському, регіональному, національному та місцевому рівні.

3. Цей Підготовчий Документ має на меті служити синодальній подорожі, особливо в якості інструменту, що допоможе під час першої фази - слухання та консультацій з Людом Божим в помісних Церквах (жовтень 2021 - квітень 2022), з надією, що він допоможе дати поштовх ідеям, енергії, та креативності усіх, хто прийматиме участь у цій подорожі, і полегшить ділення плодами їхніх зусиль. Заради цієї мети він:

- 1) починається з окреслення деяких важливих характеристик сучасного контексту;
- 2) ілюструє у синтезі основоположні богословські тези для правильного розуміння та практикування синодальності;
- 3) пропонує певні біблійні думки, що стануть поживою для медитації та молитовних роздумів протягом цього шляху;
- 4) висвітлює деякі перспективи, з яких можна наново поглянути на досвід вже прожитої синодальності;
- 5) показує деякі способи, якими можна цей труд повторного розгляду виразити у молитві та діленні.

Для більш конкретного супроводу організації цієї праці пропонується методологічний Посібник, що додається до цього Підготовчого Документа і доступний на відповідному вебсайті [3]. Сайт також пропонує до розгляду деякі ресурси для заглиблення у тему синодальності на підтримку цього Підготовчого Документа; серед них ми хотіли би виділити два, які нижче кілька разів будуть згадані: Звернення на церемонії спомину 50-ї річниці встановлення Синоду Єпископів, виголошене Папою Франциском 17 жовтня 2015 року, та документ «Синодальність в житті та місії Церкви», підготовлений Міжнародною Богословською Комісією та виданий у 2018 році.

I. Заклик до спільної подорожі

4. Синодальна подорож розгортається в історичному контексті, позначеному епохальними змінами в суспільстві та критично важливим переходом у житті Церкви, який неможливо ігнорувати: саме в складності цього контексту, в його конфліктах та протиріччях ми покликані «розпізнати знаки часів та витлумачити їх у світлі Євангелія» (GS, 4). Тут будуть описані деякі з елементів глобального сценарію, що найближче пов'язані з темою Синоду, однак на місцевих рівнях цю картину має бути збагачено та завершено.

5. Глобальна трагедія, така як пандемія COVID-19, «миттєво оживила наше відчуття себе як глобальної спільноти, нагадала, що всі ми — в одному човні, де проблема одного є проблемою усіх. Вкотре ми усвідомили, що ніхто не спасається сам; ми можемо спастись лише всі разом» (FT, 32). У той самий час пандемія спричинила вибух усіх наявних нерівностей та несправедливостей: людство все більш шоковане процесами масифікації та фрагментації; трагічне становище, в якому опиняються мігранти в усіх регіонах світу, виявляє, наскільки високі та міцні ті бар'єри, що і досі розділяють єдину родину усього людства. В енцикліках *Laudato si* та *Fratelli Tutti* описана глибина цих розломів, що пробігли усім людством, і, відштовхнувшись від цього аналізу, ми можемо почати прислухатись до волення бідних, до волення землі, і розпізнавати посіви надії та майбутнього, які Дух продовжує засівати навіть у наші часи: «Творець не покидає нас; Він ніколи не відкидає свого плану любові, не шкодує, що створив нас. Людство ще досі здатне працювати разом заради побудови спільної домівки» (LS 13).

6. Ця ситуація, яка, незважаючи на безліч розбіжностей, об'єднує цілу людську родину, ставить Церкву перед викликом: чи здатна вона супроводжувати осіб та спільноти у новому прочитанні досвідів скорботи та страждань, що викрили багато фальшивих упевненостей, та плекати надію й віру у благість Творця та

Його творіння. Ми, однак, не можемо сховатись від того факту, що Церква сама стоїть перед обличчям браку віри, перед обличчям зісуття навіть у своїх рядах. Особливо ми не можемо забути про страждання, перенесені дітьми та вразливими людьми «внаслідок сексуальних злочинів, зловживань владою та совістю, скоєних значним числом кліриків та богопосвячених осіб». [4] Ми постійно стаємо перед викликом «як Люд Божий, що має розділити біль наших братів та сестер, зраних по плоті та по духу» [5]. Занадто довго волання цих жертв було воланням, до якого Церква недостатньо прислухалась. Ці рани пролягли глибоко, і важко загоюються; за них ніколи не прозвучить достатньо вибачень, і вони є перешкодами, часом серйозними, до просування в напрямі «спільного подорожування». Уся Церква покликана нині дати собі раду з тягарем культури, повної клерикалізму, успадкованого з її історії, а також з тими формами врядування, в яких закріпилися різноманітні зловживання (владою, фінансами, совістю, сексуальністю). Неможливо уявити собі «таке перетворення нашої активності в якості Церкви, яке б не включало в себе активної участі усіх членів люду Божого» [6]: тож разом просімо Господа про «благодать навернення та внутрішнє помазання [Духом], без яких неможливо виразити наше розкаяння перед обличчям цих злочинів та нашу рішучість сміливо боротися з ними» [7].

7. Незважаючи на нашу невірність, Дух продовжує діяти в історії та виявляти Свою життєдайну силу. Саме в борознах, виритих усілякими стражданнями, що їх зносять уся людська родина та люд Божий, квітнуть нові мови віри та нові шляхи, здатні не лише тлумачити події з богословської перспективи, але також і знаходити серед випробувань підґрунтя для повторного заснування шляху християнського та церковного життя. Підґрунтям для великих сподівань є те, що більш, ніж кілька Церков вже розпочали більш чи менш структуровані зустрічі та процеси консультацій з людом Божим. Там, де вони позначені стилем синодальності, проросло відчуття Церкви, а всезагальна участь дала новий поштовх церковному життю. Підтвердили себе і бажання молоді бути протагоністами всередині Церкви, і запит на більше цінування жінок та просторів для участі у місії Церкви, вже проявлені на синодальних Асамблеях 2018 та 2019 року. Нещодавнє встановлення служіння мирян — катехитів — та відкриття служінь лектора та аколита для жінок також скеровані в цьому напрямку.

8. Ми не можемо не бачити розмаїття умов, у яких живуть християнські спільноти різних регіонів світу. Поруч із країнами, де Церква охоплює більшість населення та служить культурним орієнтиром для всього суспільства, існують ті, в яких католики складають меншість; у деяких із них католики разом із

іншими християнами зазнають переслідувань, в тому числі жорстоких, і нерідко приймають мучеництво. Якщо з одного боку секуляризоване суспільство тяжіє до вигнання релігії з публічного простору, то з іншого релігійний фундаменталізм, що не поважає свободу інших, живить форми нетолерантності та насильства, які також позначаються на християнській спільноті та її стосунках із суспільством. Нерідко християни переймають таке саме ставлення, розпалюючи полум'я поділів та протистояння, у тому числі всередині Церкви. Не менш необхідно задуматись над тим, як в Церкві та її стосунках з суспільством відгукуються поділи, привнесені расою, кастою, та іншими формами соціального розшарування, культурним або структурним насильством, присутніми у цьому суспільстві. Ці ситуації глибоко впливають на зміст поняття «спільного подорожжя» та на конкретні можливості його втілення.

9. У цьому контексті синодальність представляє собою головний шлях для Церкви, покликаної до відновлення себе через дію Духа та слухання Слова. Здатність уявити інше майбутнє Церкви та її інституцій, відповідне до місії, яку вона прийняла, великою мірою залежить від рішення розпочати процеси слухання, діалогу, та спільнотного розпізнання, в якому абсолютно кожна особа може приймати участь та робити внесок. В той же час, рішення розпочати «спільну подорож» є пророчим знаком для людської родини, яка потребує спільного проєкта, здатного служити загальному благу. Церква, здатна на сопричастя та братерство, залучення та субсидіарність, вірна тому, що сама проголошує, зможе стати поруч із бідними та найменшими і надати їм свій голос. Заради «спільного подорожжя» ми мусимо дозволити Духові навчити нас істинно синодальній ментальності, відважно та з вільним серцем входячи у процес навернення, незамінного для справи «перманентного реформування, якого Церква завжди потребує, в тій мірі, в якій вона є людською інституцією» (UR, 6; пор. EG, 26).

II. Сутнісно синодальна Церква

10. Саме цього шляху синодальності Бог очікує від Церкви третього тисячоліття. Те, про що нас просить Господь, вже певним чином присутнє в самому слові «синод» [8], яке «в Традиції Церкви є старим та шанованим словом, значення якого торкається найглибших змістів Одкровення» [9]. «Сам Господь Ісус подає себе як “шлях, істина, та життя” (Йн 14,6)», а «християни, Його послідовники, на початку звались “тими, що йдуть Шляхом”» (пор. Діян 9,2, 19,9-23, 22,4, 24,12-22). [10] З цієї перспективи синодальність постає як щось більше, ніж святкування церковних зустрічей та асамблей єпископів або питання адміністративного управління Церквою; вона є «особливим *modus vivendi et*

operandi Церкви, люду Божого, який відкриває та актуалізує її буття як сопричастя, коли усі її члени спільно подорожують, збираються у спільноті, та активно приймають участь у євангелізаційній місії». [11] Таким чином переплітаються головні вісі синодальної Церкви, згадані у заголовку Синоду: сопричастя, участь, місія. В цьому розділі ми коротко продемонструємо певні основоположні богословські точки відліку, на яких заснована ця перспектива.

11. В першому тисячолітті «спільне подорожування» — тобто практика синодальності — була звичайним способом дії для Церкви, яка уявлялась як «люди, об'єднані у єдності Отця, Сина, і Святого Духа» [12]. Тим, що творили поділи в церковному тілі, Отці Церкви протиставили сопричастя Церков, розпорошених у світі, яке святий Августин описує як «*concordissima fidei conspiratio*» [13], тобто згоду віри всіх охрещених. В цьому і полягають корені широкого розвитку синодального підходу на всіх рівнях церковного життя: локальному, провінційному, та вселенському, і на найвищому — у Вселенському Соборі. У цьому баченні Церкви Йоан Золотоустий, натхнений принципом всезагальної участі в житті Церкви, зміг сказати, що «Церква та Синод — синоніми» [14]. Навіть у другому тисячолітті, коли Церква зробила наголос на ієрархічній функції, цей підхід зберігався: крім того, що поруч із Вселенськими Соборами дієцезіяльні та провінційні синоди теж мали місце, про що існують добрі свідчення, самі Папи також, перед тим, як визначити догматичні істини, радилися з єпископами щодо віри цілої Церкви, посилаючись на авторитет *sensus fidei* люду Божого, що вважається непомильним *in credendo*» (EG, 119).

12. Другий Ватиканський Собор закорінений у цій динаміці Традиції. Він наголошує, що «Бог, однак, не освячує і не спасає людей виключно як окремих осіб, не пов'язаних одне з одним. Йому, навпаки, угодно було об'єднати людей в один народ, народ, який визнає Його в істині та служить Йому у святості» (LG, 9). Члени Люду Божого об'єднані Хрещенням, і «якщо з волі Христової деякі з них стають учителями, пастирями, та уділяють Таїнства від імені інших, всі, однак, наділені істинною рівністю з огляду на гідність та діяльність, притаманні всім вірним, що утворюють Христове Тіло» (LG, 32). Тому всі охрещені, що беруть участь у священницьких, пророчих, та царських функціях Христа «у розмаїтті та впорядкованому багатстві своїх харизм, покликань, та служінь» [15], є активними суб'єктами євангелізації, як особисто, так і як цілий Люд Божий.

13. Собор наголосив, що, силою помазання Святого Духа, прийнятого у Хрещенні, вся сукупність вірних «не може помилятися у питаннях віри. Вони

виявляють цю особливу властивість через надприродне розпізнання усього Люду в питаннях віри, коли всі, “від єпископів до останнього з мирян”, демонструють всезагальну згоду у питаннях віри та моралі”» (LG, 12). Це Сам Дух провадить вірних «до усякої істини» (Йн 16,13). Через діяння Духа «ця традиція, що походить від Апостолів, розвивається у Церкві», щоб Люд Божий міг зростати «у розумінні реалій та слів, що були передані їм. Це відбувається у спогляданні та навчанні з боку вірних, що зберігають ці речі у своїх серцях (пор Лк 2,19, 51), пропускаючи їх через проникливе розуміння духовних реалій, які вони переживають, і через проповідь тих, що разом з єпископським наступництвом прийняли надійний дар істини (DV, 8). Насправді, цей Люд, зібраний його пастирями, тримається священного депозиту Слова Божого, врученого Церкві, постійно триває у вченні Апостолів, у братерському сопричасті, у ламанні хліба, та у молитві, “щоб це тривання, практикування, та сповідання спадку віри стало з боку єпископів та вірних єдиним, спільним зусиллям”» (DV, 10).

14. Пастирі, встановлені Богом як «автентичні сторожі, тлумачі, та свідки віри усієї Церкви» [16], не повинні боятися слухати паству, довірену їм. Консультації з людом Божим не означають, що у Церкві існує демократична динаміка, заснована на принципі переважаючої більшості, оскільки в основі участі у будь-якому синодальному процесі лежить спільна любов до спільної євангелізаційної місії, а не представництво конфліктуючих інтересів. Інакше кажучи, це — церковний процес, який може відбутися лише «у серці ієрархічно побудованої спільноти» [17]. Саме у плідному зв'язку між *sensus fidei* Люду Божого та учительською функцією пастирів і виникає єдинодушна згода всієї Церкви щодо віри. Кожен синодальний процес, в якому єпископи покликані розпізнавати те, що Дух говорить Церкві — не самостійно, а слухаючи Люд Божий, який також «бере участь у пророчому служінні Христа» (LG, 12), — є очевидним виявом того «спільного подорожування», завдяки якому Церква зростає. Св. Бенедикт наголошує на тому, як «Господь часто відкриває найкращий шлях» [18] тим, хто не посідає важливих місць у спільноті (у його прикладі це наймолодші); отже, єпископи мають дбати про те, аби досягнути усієї, щоб у розгортанні синодальної подорожі здійснилось те, про що апостол Павло просить спільноти: «Духа не гасіте, пророцтва не легковажте, усе перевіряйте; тримайте те, що добре» (1 Сол 5,19-21).

15. Сенс подорожі, до якої ми всі покликані, передусім полягає у тому, щоб винайти обличчя та форму синодальної Церкви, в якій «кожен може чогось навчитись. Вірні, колегія єпископів, єпископ Риму: всі слухають один одного, і всі слухають Святого Духа, «Духа істини» (Йн 14,17), щоб зрозуміти, що Він

«говорить Церквам» (Одкр 2,7)» [19]. Єпископ Рима, як принцип та основа єдності Церкви просить всіх єпископів та всі помісні Церкви, в яких та з яких бере існування єдина Католицька Церква (пор. LG, 23), з впевненістю та сміливістю стати на шлях синодальності. В цій «спільній подорожі» ми просимо Духа допомогти нам відкрити, як сопричастя, в якому знаходить єдність розмаїття дарів, харизм, та служінь, служить місії: синодальна Церква — це Церква, що «виходить назовні», місійна Церква, «двері якої відкриті» (EG, 46). Сюди входить заклик поглибити взаємні стосунки з іншими Церквами та християнськими спільнотами, з якими нас об'єднує одне Хрещення. Перспектива «спільного подорожування», отже, є ще ширшою, і охоплює ціле людство, з яким ми ділимо «радощі та надії, скорботи та тривоги» (GS, 1). Синодальна Церква — це пророчий знак, передусім для спільноти народів, що не здатна запропонувати спільний проєкт, який служив би загальному благу: синодальність на практиці сьогодні є для Церкви найочевиднішим способом бути «вселенським таїнством спасіння» (LG, 48), «знаком та інструментом близької єдності з Богом та єдності усього людства» (LG 1).

III. Слухаючи Писання

16. Дух Божий, що просвітлює та оживляє цю «спільну подорож» Церков — це той самий Дух, що діє у місії Ісуса, Дух, обіцяний Апостолам та поколінням учнів, що чують Боже Слово та втілюють його у життя. Дух, як і обіцяв Господь, не обмежує себе закріпленням тягlosti Євангелія Ісуса, але просвітлює завжди нові глибини цього Об'явлення та надихає рішення, необхідні для підтримки подорожі Церкви (пор. Йн 14,25-26; 15,26-27; 16,12-15). Тому і нашій подорожі заради розбудови синодальної Церкви годиться надихатись двома образами з Писання. Перший постає у «картині спільноти», яка постійно супроводжує євангелізаційну подорож; другий стосується досвіду Духа, у якому Петро та рання спільнота пізнають ризикованість накладання невиправданих обмежень на ділення вірою. Синодальний досвід спільного подорожування, слідування за Господом та покірності Духу, зможе отримати критично важливе натхнення від роздумів над цими двома рисами об'явлення.

Ісус, натовп, Апостоли

17. У способі, в який Ісус відкриває Себе протягом Євангелія, звіщаючи пришестя Царства Божого, як константа постає характерна картина зі своєю фундаментальною структурою. В ній беруть участь три дійові особи (плюс ще одна). Перша, звісно — Ісус, абсолютний протагоніст, який бере ініціативу на себе, засіваючи слова та знаки майбутнього Царства, «не дивлячись на особу»

(пор. Діян 10,34). Ісус різноманітними способами звертає особливу увагу на «відділених» від Бога та «покинутих» спільнотою (грішників та вбогих, мовою Євангелія). Своїми словами та діями Він пропонує звільнення від зла та навернення до надії, в ім'я Бога Отця та силою Святого Духа. У розмаїтті закликів Господа та відповідей на них видно спільну рису: віра завжди виявляється в них як цінування особистості: її прохання почуті, її труднощам дано раду, її відкритість цінується, її гідність підтверджена Божим поглядом та відновлена у визнанні з боку спільноти.

18. Загалом сама справа євангелізації та послання про спасіння не були би зрозумілими без постійної відкритості Ісуса до якнайширшої аудиторії, яку Євангеліє називає натовпом, тобто всіх людей, що йшли шляхом вслід за Ним, і часом навіть гналися за Ним, сподіваючись на знак чи на слово спасіння: вони — друга дійова особа у картині Об'явлення. Проголошення Євангелія не скероване виключно до кількох просвітлених чи обраних осіб. Співрозмовники Ісуса — люди з повсякденного життя, «пересічне» людство, якому Він відкриває прямий шлях до Божого дару та покликання до спасіння. У спосіб, який дивує і часом шокує присутніх, Ісус приймає до бесіди всіх, хто постає з натовпу: він вислуховує палкі репліки ханаанянки (пор. Мт 15,21-28), яка не погоджується з тим, що її виключено з благословення, яке Він дає; Він дозволяє собі розмовляти з самарянкою (пор. Йн 4,1-42), незважаючи на її статус як суспільно та релігійно скомпрометованої жінки; Він підштовхує до вільного та вдячного вчинка віри сліпонародженого, (Йн 9) якого офіційна релігія відкинула як людину поза межами благодаті.

19. Деякі слідуєть за Ісусом більш виразно, переживаючи досвід учнівської вірності, у той час, як інші запрошені повернутись до свого звичного життя: всі, однак, свідчать про силу віри, яка їх урятувала (пор. Мт 15,28). Серед послідовників Ісуса яскраво виділяються постаті апостолів, яких Він покликав від самого початку, давши їм завдання бути авторитетними посередниками в стосунках між натовпом, з одного боку, та Об'явленням і пришестям Царства Божого, з іншого. Третя дійова особа цієї картини з'являється не завдяки зціленню чи навернення, але тому, що Ісус її покликав. Обрання апостолів — не привілей мати ексклюзивну владу та бути окремими, а благодать інклюзивного служіння благословення та товаришування. Завдяки дару Духа Воскреслого Господа вони мають берегти місце Ісуса, не підміняючи Його; не фільтрувати доступ до Його присутності, а полегшувати зустріч з Ним.

20. Ісус, натовп у своєму різномаїтті, апостоли: ось образ і тайна, над якими необхідно постійно роздумувати та глибоко досліджувати, щоб Церква все

більше ставала тим, чим вона є. Жодна з дійових осіб не може залишити сцену. Якщо відсутній Ісус, і на Його місце стає хтось інший, Церква перетворюється на контракт між апостолами та натовпом, а її діалог — на сценарій політичних ігор. Без апостолів, встановлених Ісусом та навчених Духом, порушиться зв'язок з євангельською істиною, і натовп — неважливо, вірний чи ні, — опиниться під впливом міфів або ідеологій, що розповідають про Ісуса. Без натовпу стосунки апостолів з Ісусом спотворюються у сектантську та самозамкнену релігію, і євангелізація, яка походить з безпосереднього об'явлення Богом Себе, скерованого особисто до усіх з пропозицією спасіння, втрачає своє світло.

21. Крім того, існує і додаткова дійова особа, антагоніст, що привносить в картину диявольські поділи між іншими трьома. Тривожна перспектива хреста виявляє учнів, що тікають, та натовп з мінливою думкою. Підступність, що розділяє — а отже, перешкоджає спільному шляху — рівним чином проявляється у різновидах релігійного ригоризму, у моральних приписах, що вимагають більше, ніж вимагав Ісус, та спокусах світської політичної премудрості, яка претендує на більшу ефективність, ніж розпізнання духів. Щоб уникнути підступів «четвертої дійової особи», необхідне перманентне навернення. Характерним в цьому плані є випадок з сотником Корнилієм (пор. Діян 10), що передує Єрусалимському «Собору» (Діян 15), який є ключовим взірцем для синодальної Церкви.

Подвійна динаміка навернення: Петро та Корнилій (Діян 10)

22. В цьому епізоді розповідається, перш за все, про навернення Корнилія, який отримує навіть щось на кшталт благовіщення. Корнилій — язичник, швидше за все — римлянин, центуріон (чин молодшого офіцерського складу) окупаційного контингенту, професія якого заснована на насиллі та зловживаннях. Проте він присвячує себе молитві та благодійності — а отже, плекає стосунки з Богом та дбає про свого ближнього. В його домі несподівано з'являється ангел, називає його по імені, і закликає послати — дієслово «місія»! — слуг до Яффи, щоб покликати — дієслово «покликання»! — Петра. Тепер центром розповіді стає навернення останнього, котрий того ж дня отримує видіння, в якому голос наказує йому вбивати та їсти тварин, деякі з яких були нечистими. Він рішуче відповідає: «Ніколи, Господи» (Діян 10:14). Він розуміє, що з ним говорить Господь, але виразно відмовляється, оскільки цей наказ суперечить приписам Тори, невід'ємних від його релігійної ідентичності, і які виражають певний спосіб розуміння «обраності» як відмінності, що включає в себе відокремлення та виключення з інших народів.

23. Апостол глибоко стурбований; і в той час, коли він роздумує над значенням цієї події, прибувають люди, послані Корнилієм, і Дух вказує йому, що вони — його посланці. Петро відповідає їм словами, що нагадують слова Ісуса в Гетсиманії: «Я той, кого ви шукаєте» (Діян 10,21). Перед нами — істинне та гідне навернення, болісний та безмежно плідний перехід, в ході якого власні культурні та релігійні категорії залишаються позаду: разом із язичниками Петро приймає їжу, яку завжди вважав забороненою, визнаючи тепер це як інструмент для життя та сопричастя з Богом та іншими. У зустрічі з людьми, у їх прийнятті, у подорожуванні з ними, у момент, коли він входить до їхніх домівок, йому відкривається сенс його видіння: жоден з людей не є негідним перед Богом, а відмінність, що походить з обраності, означає не ексклюзивну перевагу, а служіння та свідчення вселенського масштабу.

24. І Корнилій, і Петро залучають інших людей до своєї подорожі навернення, приймаючи їх як супутників на цьому шляху. Апостольські вчинки звершують Божу волю, утворюючи спільноту, руйнуючи бар'єри, та поширюючи зустрічі. Світ відіграє центральну роль у зустрічі між двома протагоністами. Корнилій починає з ділення своїм досвідом. Петро слухає його, а тоді говорить сам, розповідаючи про те, що пережив, і свідчить про близькість Господа, Котрий виходить назовні, зустрічаючи кожного особисто, щоб звільнити людей від того, що робить їх в'язнями зла та умертвлює людяність (пор. Діян 10,38). Ця форма спілкування подібна до тієї, яку Петро потім використає в Єрусалимі, коли обрізані віруючі критикуватимуть його, звинувачуючи в порушенні традиційних правил — які здаються єдиним, що їх непокоїть — ігноруючи вилиття Духа: «Ти увійшов до необрізаних та їв з ними!» (Діян 11,3). В цій конфліктній ситуації Петро переказує те, що з ним сталося, говорить про своє здивування, нерозуміння, та спротив. Саме це допоможе його співрозмовникам, на початку агресивним та повним докорів, почути та прийняти те, що сталося. Писання допоможе витлумачити сенс, так само як воно допоможе і на Єрусалимському «Соборі», в ході розпізнання, яке полягає у спільному слуханні Духа.

IV. Синодальність у дії: шляхи консультацій з Людом Божим

25. Синодальний шлях, просвітлений Словом та заснований на Традиції, закорінений у конкретному житті Люду Божого. Для нього характерна цікава особливість, яка також є надзвичайною перевагою: його предмет — синодальність — є водночас і його методом. Іншими словами, він являє собою щось на кшталт будівельного майданчика або пілотної версії, що дозволяє миттєво почати отримувати плоди від тієї динаміки, яку прогресивне синодальне навернення впроваджує в християнську спільноту. З іншого боку,

він може посилатися лише на ті досвіди синодальності, що прожиті на різних рівнях та з різною інтенсивністю: їх сильні сторони, їх досягнення, їх обмеження та труднощі перетворюються на цінні складові процесу розпізнання напрямку, в якому продовжувати шлях. Тут, звісно, маються на увазі досвіди, викликані поточною синодальною подорожжю, але також і всі досвіди з повсякденного життя, в яких уже відбувалися в певній формі приклади «спільного подорожування», навіть якщо термін «синодальність» щодо них не застосовувався.

Фундаментальне питання

26. Фундаментальне питання, що керує цими консультаціями з людиною Божим, як уже говорилося на початку, є таким:

Синодальна Церква, звіщаючи Євангеліє, «подорожує спільно»: як ця «спільна подорож» відбувається у сьогоднішній вашій помісній Церкві? Які кроки Дух запрошує нас зробити, щоб зростати у цій «спільній подорожі»?

Щоб відповісти на це питання, вас запрошують:

а) запитати себе: який досвід у вашій помісній Церкві спадає вам на думку у зв'язку з цим основоположним питанням?

б) іще глибше переглянути цей досвід: які радісні моменти він викликав? З якими труднощами та перешкодами зіткнувся? Які рани він висвітлив? Яким відкриттям допоміг?

в) зібрати плоди роздумів та поділитись ними: де в цьому досвіді прозвучав голос Духа? Чого Він просить від нас? Які тези треба затвердити, які ідеї для змін впровадити, які кроки треба зробити? Де ми бачимо консенсус? Які шляхи відкриваються перед нашою помісною Церквою?

Різні вирази синодальності

27. У молитві, роздумах, та діленні, до яких підводить фундаментальне питання, важливо пам'ятати про три рівні, на яких синодальність проявляє себе як «конститутивний вимір Церкви»: [20]

· рівень стилю повсякденного життя та роботи Церкви, в якому проявляється її природа як люди Божого, що подорожує спільно та збирається у спільноті,

силою Святого Духа покликаний Господом Ісусом до проголошення Євангелія. Цей стиль втілюється через «спільноту, що слухає Слово та святкує Євхаристію, через братство сопричастя та співвідповідальності і участі цілого людю Божого у житті та місії спільноти на всіх рівнях, розрізняючи між собою різноманітні служіння та ролі»; [21]

- рівень церковних структур та процесів, визначений в тому числі теологічною та канонічною перспективами; на якому синодальна природа Церкви проявляє себе інституційно, на місцевому, регіональному, та вселенському рівнях;

- рівень синодальних процесів та подій, до яких повноважна влада залучає Церкву, згідно з конкретними процедурами, визначеними церковною дисципліною.

Хоча з логічної точки зору ці три рівні відрізняються, вони взаємопов'язані та мусять розглядатися цілісно; в іншому випадку відбувається передання антисвідчення, і довіра до Церкви втрачається. Якщо стиль синодальності не втілюється в конкретних структурах та процесах, він легко деградує від намірів та прагнень до чистої риторики, а процеси та події, не оживлені відповідним стилем, перетворюються на порожню формальність.

28. Більше того, переглядаючи досвід, необхідно пам'ятати, що «спільну подорож» можна сприймати з двох різних перспектив, які тісно пов'язані між собою. Перша з них розглядає внутрішнє життя помісних Церков, стосунки між їх складовими частинами (перш за все — між вірними та їхніми пастирями, в тому числі у контексті представницьких органів, передбачених канонічною дисципліною, включаючи дієцезіяльні синоди) та спільнотами, на які вони поділені (особливо парафіями). Вона також розглядає стосунки між єпископами та єпископом Риму, в тому числі в контексті безпосередніх інституцій синодальності (Синоди Єпископів в Церквах, очолюваних Патріархами або Великими Архієпископами; Синоди ієрархів та Асамблеї ієрархів Церков *sui iuris*, та Конференції Єпископів національного, міжнародного і континентального рівня). Крім того, вона стосується способів, у які кожна помісна Церква об'єднує в собі внески з боку різних видів монашого, духовного та богопосвяченого життя, об'єднань та рухів мирян, церковних та навколоцерковних інституцій різного штибу (школи, лікарні, університети, фонди, благодійні установи тощо). Нарешті, ця перспектива включає в себе стосунки та спільні ініціативи з братами та сестрами з інших християнських деномінацій, з якими ми розділяємо один дар Хрещення.

29. Друга перспектива розглядає те, як Люд Божий перебуває у спільній подорожі з усією людською родиною. Тут, отже, ми звертаємо увагу на стан стосунків, діалогу, та можливих спільних ініціатив з віруючими інших релігій, з людьми, далекими від віри, а також з окремими соціальними середовищами та групами, включаючи їх інституції (світи політики, культури, економіки, фінансів, праці; профспілки, бізнес-асоціації, неурядові організації та організації громадянського суспільства, громадські рухи, різноманітні меншини, вбогі, маргінали і т.д.).

Десять головних тем для поглиблення

30. Щоб допомогти проаналізувати досвід та збагатити консультативний процес, нижче ми подаємо десять тем, кожна з яких виражає різні аспекти «проживання синодальності». Їх треба адаптувати до місцевого контексту і, час від часу, інтегрувати, пояснювати, спрощувати, та поглиблювати, особливо звертаючи увагу на тих, хто має труднощі з участю та зворотнім зв'язком: Посібник, що додається до цього Підготовчого Документу, пропонує інструменти, плани, та ідеї для того, щоб різні групи питань в конкретний спосіб надихали до молитви, формації, роздумів, та обміну думками.

I. ТОВАРИШІ ПОДОРОЖІ

В Церкві та в суспільстві ми йдемо поруч однією й тією ж дорогою. Хто ті, з ким ви «спільно подорожуєте» у своїй помісній Церкві? Коли звучать слова «наша Церква», хто до неї входить? Хто просить нас про спільну подорож? Хто наші товариші, в тому числі з-поза церковної огорожі? Які особи або групи залишаються на узбіччі, як формально, так і неформально?

II. СЛУХАННЯ

Слухання — перший крок, проте він вимагає відкритого розуму та відкритого серця, відсутності упереджень. До кого наша помісна Церква «має прислухатись»? Як вона чує мирян, особливо молодь та жінок? Як залучаються до неї внески богопосвячених чоловіків та жінок? Яке місце відводиться голосу меншин, відкинутих та виключених? Чи ми помічаємо упередження та стереотипи, які перешкоджають нашому слуханню? Як ми прислухаємось до соціального та культурного контексту, в якому живемо?

III. НАДАВАННЯ СЛОВА

Всіх закликають говорити сміливо та відверто, поєднуючи свободу, істину, та любов. Як нам просувати в спільноті та її організаціях вільний та автентичний комунікативний стиль, вільний від лицемірства та опортунізму? Як робити те саме у суспільстві, частиною якого ми є? Як та коли ми говоримо про важливі для нас речі? Як працюють стосунки з медіа (не лише католицькими)? Хто ті люди, які говорять від імені християнської спільноти, і як їх обирають?

IV. ЛІТУРГІЙНЕ СЛУЖІННЯ

«Спільна подорож» стає можливою тільки тоді, коли вона заснована на спільному слуханні Слова та служіння Євхаристії. Як молитва та літургійні служби надихають та керують нашою «спільною подорожжю»? Як вони надихають найважливіші рішення? Як ми підтримуємо активну участь всіх вірних в літургії та у виконанні освячуючої функції Церкви? Яке місце відводиться для виконання служінь лектора та аколита?

V. СПІЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА МІСЦЮ

Синодальність служить місії Церкви, в якій покликані брати участь всі її члени. Оскільки всі ми — учні-місіонери, як саме кожна охрещена особа покликана бути протагоністом цієї місії? Як спільнота підтримує своїх членів, що служать суспільству (у соціальній та політичній сферах, у наукових дослідженнях та навчанні, у просуванні соціальної справедливості, у захисті прав людини, у піклуванні про наш спільний дім тощо)? Як ви допомагаєте їм виконувати свої обов'язки у місійному дусі? Як відбувається процес розпізнання у прийнятті рішень, важливих для місії, хто приймає в ньому участь? Як, у контексті синодального стилю, з перспективи ефективності християнського свідчення, відбувається інтеграція та адаптація різних традицій, що складають спадок багатьох Церков, особливо східних? Як організоване співробітництво на територіях, де присутні різні Церкви *sui iuris*?

VI. ДІАЛОГ У ЦЕРКВІ ТА СУСПІЛЬСТВІ

Діалог — це витривалий шлях, в якому є моменти тиші та страждань, але який здатний збирати воедино досвід осіб та народів. Де в нашій помісній Церкві існують місця для діалогу, які є способи діалогу? Як підходять до розбіжностей в поглядах, конфліктів, труднощів? Як підтримується співробітництво з сусідніми дієцезіями, з — та між — іншими спільнотами в нашій місцевості, з — та між — об'єднаннями мирян та рухами? Яким був наш досвід діалогу та спільної участі з вірними інших релігій та невірними? Як Церква веде діалог з

іншими частинами суспільства, чого вона від них вчиться: у сфері політики, економіки та культури, у громадянського суспільства, у вбогих?

VII. ДІАЛОГ З ІНШИМИ ХРИСТИЯНСЬКИМИ КОНФЕСІЯМИ

Діалог між християнами різних сповідань, об'єднаних єдиним Хрещенням, займає особливе місце в синодальній подорожі. Які стосунки ми маємо з братами та сестрами інших християнських деномінацій? В яких сферах проявляються ці стосунки? Які плоди ми отримали з цієї «спільної подорожі»? Які були труднощі?

VIII. ЦЕРКОВНА ВЛАДА ТА УЧАСТЬ

Синодальна Церква - Церква залучення та спільної відповідальності. Як ми визначаємо цілі, способи їх досягнення, та кроки, необхідні для нього? Як в нашій помісній Церкві реалізується влада? Як практикуються командна робота та співвідповідальність? Як заохочуються служіння мирян та прийняття відповідальності вірними? Як на рівні помісної Церкви працюють синодальні органи? Чи дають вони плідний досвід?

IX. РОЗПІЗНАННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Синодальний стиль передбачає прийняття рішень через розпізнання, засноване на консенсусі, що впливає зі спільної покорності Духу. Які процедури та методи ми застосовуємо для спільного розпізнання та прийняття рішень? Як їх можна покращити? Як розширити залучення до прийняття рішень в ієрархічно побудованих спільнотах? Як об'єднати консультативний етап з вирішальним етапом, процес виробки рішень з моментом прийняття рішень? Як та з допомогою чого нам покращити прозорість та підзвітність?

X. ФОРМУВАННЯ НАС САМИХ У СИНОДАЛЬНОСТІ

Духовність спільного подорожування покликана стати освітнім принципом у формуванні особистості людини та християнина, формуванні сімей та спільнот. Як формувати людей, особливо тих, що займають відповідальні посади в християнських спільнотах, щоб зробити їх більш придатними до «спільної подорожі», взаємного слухання, та ведення діалогу? Яку формацію запровадити для розпізнання та реалізації влади? Які засоби допомагають нам бачити динаміку культури, в якій ми знаходимось, та її вплив на стиль нашої Церкви?

Участь у консультаціях

31. Завдання першого етапу синодальної подорожі — запустити процес широких консультацій, щоб зібрати багатства досвіду живої синодальності у її різних виразах та аспектах. До процесу залучені пастирі та вірні помісних Церков на різних рівнях та у найдоречніший спосіб, відповідно до специфіки місцевих реалій. Консультація, координована єпископом, звернена до «священників, дияконів, та мирян відповідних Церков, як індивідуально, так і до об'єднань, не ігноруючи і важливого внеску, який можуть зробити богопосвячені чоловіки та жінки» (ЕС, 7). Особливо заохочуються до участі представницькі органи місцевих Церков, зокрема Рада Пресвітерів та Пастирська Рада, з-посеред яких «синодальна Церква почне набувати форми». [22] Так само цінним буде внесок інших церковних інституцій, що отримують Підготовчий Документ, а також і внесок тих, що самі побажають надіслати його. Нарешті, фундаментально важливим є відведення належного місця для голосу вбогих та відкинутих, а не тільки тих, що вже мають якесь місце чи роль в помісних Церквах.

32. Синтеза, яку сформулює кожна помісна Церква наприкінці цього періоду слухання та розпізнання, складе її внесок до подорожі Вселенської Церкви. Щоб етапи цієї подорожі були легшими та доступнішими, важливо звести плоди молитов та роздумів до десяти сторінок максимум. Якщо буде потреба надати їм необхідний контекст та розлогіші пояснення, вони можуть бути викладені в супутніх текстах, що слугуватимуть як додаткові матеріали. Пам'ятаймо, що сенс Синоду, а отже, і цих консультацій, не в написанні документів, а в тому, щоб «зародити мрії, прикликати пророцтва та візії, дозволити розквітнути сподіванням, надихнути довіру, перев'язати рани, утворити стосунки, пробудити світанок надії, навчитись одне у одного та створити яскраве натхнення, яке просвітить думки, зігріє серця, дасть нашим рукам силу». [23]

Скорочення

МБК Міжнародна Богословська Комісія

DV II Ватиканський Собор, догматична конституція *Dei Verbum* (18 листопада 1965)

ЕС Папа Франциск, апостольська конституція *Episcopalis communio* (15 вересня 2018)

EG Папа Франциск, апостольська адгортація *Evangelii gaudium* (24 листопада 2013)

FT Папа Франциск, енцикліка Fratelli tutti (3 жовтня 2020)
GS Другий Ватиканський Собор, пастирська конституція Gaudium et spes (7 грудня 1965)
LG Другий Ватиканський Собор, догматична конституція Lumen gentium (21 листопада 1964)
LS Папа Франциск, енцикліка Laudato si' (24 травня 2015)
UR Другий Ватиканський Собор, декрет Unitatis redintegratio (21 листопада 1964)

[1] Етапи синодальної подорожі, подані нижче:

[2] Папа Франциск, Звернення під час церемонії з нагоди 50-ї річниці встановлення Синоду Єпископів (17 жовтня 2015).

[3] Пор. www.synod.va

[4] Папа Франциск, Letter to the People of God (20 August 2018), introduction.

[5] Там же, 2.

[6] Там же.

[7] Там же.

[8] Папа Франциск, Звернення під час церемонії з нагоди 50-ї річниці встановлення Синоду Єпископів.

[9] МБК, Синодальність у житті та місії Церкви (2 березня 2018), 3.

[10] Там же.

[11] Там же, 6.

[12] Св. Кипріан, Молитва Господня, 23

[13] Св. Августин, лист 194, 31.

[14] Йоан Золотоустий, коментар до псалму 149.

[15] МБК, Синодальність у житті та місії Церкви, по. 6.

[16] Папа Франциск, Звернення під час церемонії з нагоди 50-ї річниці встановлення Синоду Єпископів.

[17] МБК, Синодальність у житті та місії Церкви, по. 69.

[18] Св. Бенедикт, Устав, 3.3.

[19] Папа Франциск, Звернення під час церемонії з нагоди 50-ї річниці встановлення Синоду Єпископів .

[20] МБК, Синодальність у житті та місії Церкви, по. 70.

[21] Там же.

[22] Папа Франциск, Звернення під час церемонії з нагоди 50-ї річниці встановлення Синоду Єпископів.

[23] Папа Франциск, Звернення з нагоди відкриття Синоду Єпископів щодо молоді (3 жовтня 2018).